

Першыя даследчыя крокі

Няма неабходнасці даказваць, што значэнне чытання вельмі вялікае: яно пашырае круггляд, павялічвае веды і адкрывае новыя магчымасці. Аднак складана навучыць і зацікавіць сучаснага школьніка без матывацыі на дасягненне асобных інтарэсаў, набывшчэ вопыту, на пэўны поспех. А таму важна арыентавацца на такія віды дзейнасці, якія актывізуюць зацікаўленасць вучняў. Напрыклад, школьнымі праграмамі прадугледжана навучанне розным жанрам творчых прац. Найбольш складаныя з іх – эсэ, водгукі і рэцэнзіі на мастацкія творы. Практыка паказвае, што кіруючыся толькі тэарэтычным навучальным матэрыялам асаблівага плёну ў развіцці крытычна-ацэначных навыкаў не дасягнуць. Важную ролю адыгрывае наяўнасць цікавых тэкстаў для назірання і ўзораў іх аналізу, пададзеных у розных жанрах. Значны вопыт у гэтым рэчышчы назапашаны ў сярэдняй школе № 12 г. Гродна. Тут робіцца стаўка на супольную працу настаўнікаў і бібліятэкараў. У дадзенай інтэграцыйнай прасторы ўсё нацэлена на максімальную дапамогу вучням. У бібліятэцы для гэтай мэты адбіраецца літаратура, дзейнічаюць выставачныя пляцоўкі, падаецца інфармацыя аб змесце розных матэрыялаў. Стала традыцыйнай звяртацца да краязнаўчага матэрыялу і твораў рэгіянальных аўтараў. І не выпадкова. Настаўнікі прыйшлі да высновы, што вучні з асаблівай цікавасцю працуюць з такім матэрыялам. Гэта паказалі вынікі знаёмства са зборнікамі "Недаспяваныя песні", "Па праву жывога", "Пяшчота верасу", "Песнярам Айчыны" і інш. У іх традыцыйна значнае месца займаюць літаратары Гродзеншчыны, што і прываблівае вучняў.

На гэты раз выхаванцы настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Святланы Пятроўны Прышчэпчык звярнуліся да зборніка гродзенскай пісьменніцы Ірыны Салаты "Акварэлі пачуццяў". Ім была пастаўлена задача праявіць сябе ў ролі даследчыкаў і прадэманстраваць сваю творчасць праз напісанне водгукаў. Некалькі з іх, па нязменнай традыцыі нашага аддзялення Саюза пісьменнікаў падтрымліваць творчыя пачынанні, прадстаўляюцца ў нашай рубрыцы "Зялёны радок".

Алена РУЦКАЯ

Заслужаны настаўнік Беларусі,
член Саюза пісьменнікаў Беларусі

Раскоша маляўнічай прыроды

«Натхненне чэрпаць мушу на прыродзе – сярод азёр блакітных і бароў». Гэтыя радкі з верша вядомай паэтки Людмілы Кебіч можна, мне думаецца, аднесці і да творчасці Ірыны Салаты. Яна таксама адчувае натхненне, углядаючыся ў родныя краявіды.

Яна піша прозу, але яе замалёўкі і эсэ з кнігі «Акварэлі пачуццяў» вельмі паэтычныя. Яе прываблівае і натхняе ўсё: і вясновы водар, і вогненная стыхія кастрычніка, і грыбныя цуды, і зімовая лясная прыгажосць, і чароўны востраў пасярод ракі Шчары, дзе «любілі бавіць час», дзе, «былі самыя шчаслівыя імгненні дзяцінства».

Раскошу маляўнічай прыроды перадае аўтар праз яркія эпітэты (дзівосная, прыгожая зіма, маладзенькія клёны, чароўныя пейзажы, стракатая лістота), трапныя параўнанні (дуб, як сапраўдны джэнтэльмен, снег, як талентавіты дызайнер, словы, нібы росная раніца..)

Прырода ў адлюстраванні Ірыны Салаты яркая, адухоўленая, даверлівая, ласкавая. Напрыклад, дуб і бяроза ў замалёўцы «Развітанне». Яны ствараюць кранаючую карціну даверу, сяброўства. Высокаму, стройнаму дубу вельмі даспадобы суседка-бяроза, а яна адказвае яму ўзаемнасцю. " Дуб, як сапраўдны джэнтльмен бароніць яе. І можа, у час росквіту, паміж імі паўстануць новыя адносіны, якія перарастуць у моцнае пачуццё."

Мне ж больш за ўсё спадабалася замалёўка "Люты".

Спачатку аўтар апісвае грозны мароз, які холадам дыхнуў на людзей і захапіў усю прастору. Зімовая раніца, яшчэ цёмна, "гуськом, па вузенькіх вытаптаных сцежках, людзі прабіраюцца да аўтобусага прыпынка" праз гурбы снегу. Іх постаці выглядаюць панурымі, а твары – нават злёгку маркотнымі. Але раптам з'яўляецца вясёлая дзяўчынка, гадоў пяці. Ёй не страшны ні мароз, ні холад. Яна ловіць сняжынку, лезе ў гурбы, пасля "знаходзіць сабе новы занятак: падымае камякі снегу і кідае іх на зямлю – навокал ляцяць мільярды сыпучых іскрынак. Здаецца, што невялічкі салюцік рассыпае свае белыя агеньчыкі". І на тварах усіх людзей адразу з'яўляюцца ўсмешкі. Яны пачынаюць адчуваць і разумеюць, што дзень не такі і хмурны, а настрой не такі ўжо і кепскі. Тым самым аўтар паказвае, што адно і тое ж мы можам успрымаць па-рознаму, стан чалавека можна змяніць у адну секунду. Замалёўка вучыць умець радавацца, цешыцца дробязямі, глядзець на свет адчыненымі да добра вачамі, чаго бывае так бракуе ў наш час. Аўтарка пераканана, што прырода не бывае злой, змрочнай, сярдзітай, яна заўсёды цудоўная, добрая, адкрытая. Проста гэта трэба ўмець разгледзець.

І менавіта дзякуючы замалёўкам Ірыны Салаты, мы можам яшчэ раз звярнуць увагу на ўсю каштоўнасць прыроды. Бо ў справах і клопатах часам зусім забываем, якая прыгажосць нас акружае, а часам лічым лішнім выяўляць свае эмоцыі і пачуцці. Ірына Салата ў сваіх творах наадварот імкнецца перадаць сваё захапленне ад убачаных краявідаў, падзей, назіранняў. І якраз гэта рамантычная ўзвышанасць і адлюстроўвае замілаванне пісьменніцы роднай прыродай, перадаючы гэта замілаванне нам.

Рэната Грабойская і Дар'я Клікс (10 “А” клас)

Галерэя казачных краявідаў

“Акварэлі пачуццяў” Ірыны Салаты вельмі яскравыя, маляўнічыя, як эцюды-акварэлькі. Яркія, вясёлкавыя, яны літаральна ўвабралі ў сябе ўсе фарбы зямлі: пшчотную зеляніну вясны, гарачае ззянне лета, раскошнае золата восені, халодны блакіт зімы. Чытаеш і ўяўляеш дасканалыя жывапісныя палотны. Захацелася стварыць з іх своеасаблівую арт-галерэю, уявіць сябе экскурсаводамі і пазнаёміць з ёю усіх, каб перадаць і ім захапленне родным краем, гармоніяй прыроды, а таксама раскрыць светлы настрой і шчырыя, удумлівыя разважанні аўтара.

І так удыхаем “струменісты водар вясны”: Перад вамі першая акварэлька яна ўзята з апавядання “Вясновы водар”. “Вясна! Гэта палі, дзе адразу пасля снегу пачынае рунець аксамітнае покрыва азіміны, а першацветы імкнуцца датыкнуцца вытанчанымі пялестачкамі да цёплага ветрыку. Гэта вербалозы з махрыстымі каткамі. Яны, жоўтыя пухнацікі, нібыта на ўрачыстасці, запальваюцца вабнымі агеньчыкамі. І гэта сведчыць пра нараджэнне новага ў прыродзе. І гэтае новае шчодро разлівае ўсюды сваю духмянасць.”

А зараз звярціце ўвагу, на хараство лета, яно напоўнена сонечнасцю, мелодыямі, водарам кветак у апавяданні “Пах лета”. “Зелена! Пахне мятай, скошанай травой, жывіцай на ўскрайках бароў, новымі адкрыццямі, новымі эмоцыямі... Куды ні глянь – усюды завіхаюцца адценні зялёных фарбаў... Лета - гэта несціханы гуд пчол у залацістай ліпавай квецені, непаўторны смак чарнічнага варэння з пульхнымі наздраватымі блінамі... Лета – гэта свежыя і росныя досвіткі, калі сонца толькі-толькі рыхтуецца ўставаць, прымяраючы пунсовую хустку з промнямі-блішчынкамі, што выглядаюць, як чары загадак і казак”.

Цяпер паглядзіце, якімі словамі-фарбамі малюе пісьменніца восень у апавяданні “Акварэлі хараства”. “Піша восень свае акварэлі... Яна сабрала ўсе магчымыя і немагчымыя фарбы, расквеціла вогненнай лістотай клёны, бярозы, асіны... Неверагодная яркасць пануе

ўсюды, але ўжо чуюцца ноткі сыходзячай цеплыні. Здараецца, што наскрозь працінае парывісты вецер, зрывае з дрэў лімонна-жоўтыя, аранжавыя, чырвоныя, агніста-барвовыя лісты, якія імкліва лётаюць у паветры, а потым усцілаюць зямлю шурпатым рознакаляровым дываном”.

Наш апошні прыпынак ля зімовых пейзажаў. Праз тонкую назіральнасць і дасканальную, яскравую мову пісьменніца стварае яркія зрокавыя малюнкi, сапраўдную зімовую казку, як у апавяданні “Зімовая раніца”. “Наступае зімовая раніца. То тут, то там цьмянымі вочкамі ўспыхваюць агеньчыкі ў вокнах... Ужо каторы дзень на вуліцы шмат снегу, таму цёмныя ночы адышлі. Матавая прастора высвечвае абрысы дрэў, якія стаяць у заснежанай стыні. Ноччу пачаўся снегапад. Снег і зараз шчодро сыплецца з неба, усцілае і без таго белую зямлю”.

Як бачым, кніга Ірыны Салаты – гэта своеасаблівы мастацкі календар прыроды, які раскрывае характава навакольнага свету.

Дар'я Русак (10 "А" клас)

З любоўю ў сэрцы

Сёння я пазнаёмілася з кнігай Ірыны Салаты "Акварэлі пачуццяў". Маю ўвагу адразу прыцягнуў эпіграф – гэта словы Уладзіміра Дубоўкі:

Ніхто спрацаца з тым не будзе,
Што ў свеце шмат мясцін прыгожых.

Выбраны ён не выпадкова. Ём вызначаецца тэматычная накіраванасць кнігі.

Пісьменніца ў замалёўках, лірычных мініяцюрах, эсэ адлюстравала характава роднай беларускай прыроды ў розныя поры года, адлюстравала цесную з'яднанасць чалавека і прыроды.

Кніга мне вельмі спадабалася. Калі чытаеш пейзажныя замалёўкі, напоўненыя тонкай назіральнасцю і шчырым захапленнем, то як-быццам сам апынаешся ў гэтым чароўным свеце прыроды: шпацыруеш па Румлёўскім парку, корміш снегіроў, назіраеш за палётам бусла, любуешся старым яблыневым садамі, крочыш лясной сцяжынкай з кошыкам грыбоў ці сядзіш на беразе і глядзіш, як коцяцца несупынна рачныя хвалі.

Асабліва мне спадабалася, як Ірына Салата апісвае вясну. Яна слушна сцвярджае, што вясна прыносіць адчуванне радасці. І няхай на вуліцы яшчэ даволі холодна, і нават можа пайсці снег, але ўся прырода ўжо абуджаецца ад сну. Можна ўжо пачуць вясёлы шчэбет птушак, убачыць зялёныя дзюбкі пупышак, якія "лопаюцца і ператвараюцца ў маленькія, вельмі прыемныя для вока, лісцікі, што чамусьці нагадваюць нефрытавыя ўпрыгожанні". Можна парадавацца цёплым промням вясновага сонца, "яно ласкавае, шчодрое, поіць сваім жывільным святлом усё на сваім шляху". Вясна "наведвае кожны куточак, і кожная мясцінка вітае яе".

Вясна, пераканана пісьменніца, – гэта новыя нязведаныя пачуцці і любоў, прыгажосць і натхненне. А яшчэ вясна – гэта самыя лепшыя святы ў годзе! Восьмае сакавіка і вялікі Дзень Перамогі. "Гэта свята не можа быць без чырвоных цюльпанаў. Яны шчымяць сэрца. Яны – напамінак аб гадах ліхалецця. Чырвоныя цюльпаны – шчымлівыя кветкі Перамогі!" Ад кожнага слова, прамоўленага аўтарам, вее любоўю, шчырасцю, гонарам і радасцю за край, у якім мы нарадзіліся і маем шчасце жыць. Усе гэтыя светлыя пачуцці абудзіла ў мяне кніга, а яшчэ прыемна, што пісьменніца нарадзілася і жыве ў нашым Прынёманскім краі.

Вікторыя Радзюк (9 клас)

Вандроўка ў свет хараства

У кожнага чалавека ёсць свая любімая пара года, а вось у аўтара кнігі "Акварэлі пачуццяў" Ірыны Салаты, мне здаецца, любімыя ўсе чатыры. Кожная старонка яе кнігі – гэта своеасаблівая вандроўка па "мясцінах прыгожых", запрашэнне падзівіцца іх незвычайнай прывабнасцю ў розныя поры года, якія складаюць змест, адлюстраваны яркімі пазычнымі назвамі:

- Струменісты водар вясны;
- Гуллівы водар лета;

- Вогненная стыхія восені;
- Зімовая рапсодыя.

І сапраўды хочацца прыняць гэта запрашэнне і выправіцца ў вандроўку, завітаць, напрыклад, у шматфарбны свет восені. Яна ў пейзажных мініяцюрах пісьменніцы, падаецца як мастачка-чараўніца, якая выкарыстоўвае палітру розных колераў, пачынаючы ад адценняў аліўкавага, пастэльна-зялёнага колеру, карычнева-малінавага і заканчваючы жоўтым. А якая ж прыгожая разгалістая бярозка восенню! Яе восеньскі залацісты ўбор ўпрыгожвае любы пейзаж. Бяроза апранута ў белую сукенку з чорнымі палоскамі-плямкамі, а на крону накінуты шаўковы пяшчотна-жоўты шалік. А побач хавае яе ад непагадзі магутны дуб з каржакаватым ствалом і моцнымі разлапістымі галінамі. "Моцны- моцны, усе нягоды яму ні па чым, у любых умовах пераможца – сапраўдны волат. Высокае дрэва з магутным ствалом цягнецца да неба. Цёмна-зялёнае разьбяное лісце, густой шапкай абараняе бярозку ад ветру. І яму вельмі падабаецца побач з мілай і вытанчанай бярозкай".

Але восень – гэта час развітання з цяплом і прыходам халадоў. І гэту змену чуйна ўлоўлівае пісьменніца – змяняюцца фарбы апісанняў, змяняецца эмацыйны настрой. Восеньскай роздумнасцю напаўняюцца радкі замалёвак:

"Вось толькі свяціла і грэла сонца, як раптам з'явіўся моцны вецер, хмары зачынілі неба, і пачаўся дробны дождж. Здрыганецца, варухнецца пажоўклы лісцік і ціха, моўчкі ўпадзе на мяккі размаляваны дыван. Сумуе і плача дрэва, скідваючы лістоту. І з гэтым клопатам яны будуць разам да вясны".

Шчырасць пачуццяў, тонкая назіральнасць, захапленне роднымі краявідамі, якія выяўляюцца ў пейзажных замалёўках і эсэ пісьменніцы, прывабляюць і вучаць цаніць хараство і непаўторнасць прыроды нашага краю.

Дзіяна Крыцкая (10 "А" клас)

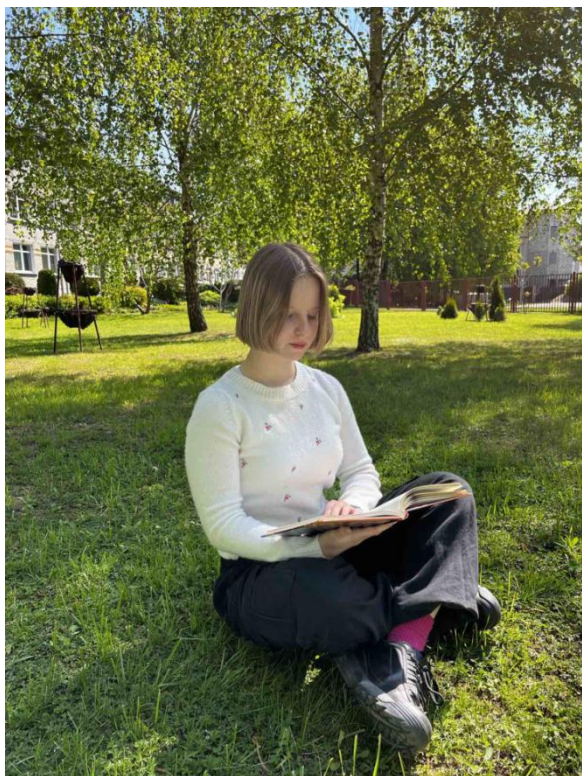
Гуллівы водар лета

Кніга Ірыны Салаты раскрывае хараство і дзівоснасць краявідаў нашага Прынёманскага краю. Але аўтарка не толькі па-майстэрску адлюстроўвае прыроду, яна перадае і свае пачуцці, эмоцыі, разважанні.

Самае першае, што хочацца адзначыць, гэта светлы і душэўны настрой, які напаўняе пейзажныя замалёўкі, эсэ і лірычныя мініяцюры, што склалі змест кнігі, а яшчэ – вобразнасць і мілагучнасць мовы. Здаецца, не толькі словамі, а гукамі і фарбамі напоўнены тэкст. Напрыклад, згадаючы дзяцінства яна піша: "Як у дзяцінстве, бор дыхае і патыхае па ўсім наваколлі даўкім

водарам жывіцы, а на зямлі вакол сосен у ліпені і ў верасні прыгожа цвітуць верасы-аксаміты, укрываючы прастору ружова-бэзавымі фарбамі", або "палоняць усё наваколле вытанчаныя жамчужыны ландышаў, нанізаныя на зялёныя ніткі".

Чытаючы замалёўку "Пах лета", ты быццам акунаешся ў стан бесклапотнай цёплай пары.

А як жа яскрава Ірына Салата апісвае водар скошанай травы, чырвоных суніц, што нават праз старонкі адчуваеш гэты духмяны пах.

Праз прачулыя радкі перадаецца настрой прыемных успамінаў пра лета, калі сонца толькі ўстае, раскінуўшы свае бліскучыя праменні, калі лес сустракае прывабнымі лісічкамі. Яны настолькі прыгожыя, што нагадваюць залатыя манеткі. Здаецца, "што сонейка рассыпала іх па лесе ўчора, калі збіраліся спаць... Падношу рукі да твару. Яны пахнуць грыбамі, лесам, роснай раніцай... Мілыя пахі лясныя! Мілае лета!" Не можа не кранаць такое шчырае прамаяўленне, бо яно сведчыць, што для аўтаркі лета не проста пара года, а стан душы. А яшчэ адчуваецца, што для яе прырода – гэта бясконца дарагі свет, крыніца глыбокіх уражанняў і пачуццяў, якія перадаюцца нам. Тым, хто ўчытаўся, угледзеўся ў "акварэлі пачуццяў" пісьменніцы.

